

УДК 347.9

Ю. С. ВАСИЛИК

*Юлія Сергіївна Василик, студентка IV курсу
Київського університету права НАН України*

УЧАСТЬ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Участь у цивільному процесі неповнолітніх набуває все більшої актуальності у зв'язку з тим, що вони є носіями певних цивільних прав та обов'язків, необхідність у захисті, визнанні чи оспорюванні яких породжує цивільні процесуальні правовідносини. При вивченні цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності необхідно мати на увазі наступне. Зазначені процесуальні категорії можуть бути зрозумілі і пояснені тільки з урахуванням тісного діалектичного взаємозв'язку матеріального та процесуального права. Суб'єкти цивільного процесуального права наділяються процесуальною правоздатністю і дієздатністю, що дає їм можливість захистити належні їм права та інтереси. Особи, що мають неповну цивільну дієздатність відповідно мають і неповну цивільну процесуальну дієздатність, тобто таку дієздатність, яка надає можливість захистити ті права, що їм можуть належати як суб'єктам матеріальних відносин.

Особливості участі неповнолітніх та малолітніх у цивільному процесі завжди привертали увагу вчених, зокрема, проблематиці цього питання присвячували роботи такі зарубіжні та вітчизняні науковці: Д. Ю. Іонова, Л. А. Кондратьєва, З. В. Ромовська, Л. В. Сапейко, Т. А. Фаддеева та ін. Проте, дослідження обсягу процесуальних прав зазначених категорій осіб лишається актуальним у зв'язку з динамічністю українського законодавства.

Метою даної статті є вивчення виду та обсягу процесуальних прав і обов'язків неповнолітньої та малолітньої особи, яка може виступати стороною у цивільному процесі. Для досягнення даної мети слід вирішити такі питання: визначити, згідно норм чинного законодавства хто відноситься до категорій малолітніх та неповнолітніх осіб, встановити особливості виникнення цивільної процесуальної право- та дієздатності малолітніх та неповнолітніх осіб, з'ясувати коло прав та обов'язків вищезазначених осіб, що виникають у цивільному процесуальному законодавстві.

Перш ніж перейти безпосередньо до розгляду особливостей участі малолітніх та неповнолітніх у цивільному процесі, потрібно зазначити, що законодавець повинен передбачити належний обсяг цивільної процесуальної дієздатності неповнолітніх осіб, який би, з одного боку, забезпечував права таких осіб, з іншого – не надавав би їм тих прав, які вони не можуть здійснити в силу свого віку. У преамбулі Конвенції про права дитини, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р. та ратифікованої Верховною Радою України 27 лютого 1991 р., зазначається, що «дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи і належний правовий захист»¹. Принцип 8 Декларації прав дитини проголошує: «Дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першими одержують захист і допомогу».

Конвенція ООН «Про права дитини» від 20 листопада 1989 р., закріплює, що діти не належать до об'єктів права, вони виступають повноправними суб'єктами права. Сімейний кодекс України розглядає дитину як самостійного учасника правовідносин, але для їх забезпечення слід наділити неповнолітніх також відповідними процесуальними правами. У цьому контексті цивільне процесуальне законодавство потребує реформування.

У ст. 129 Конституції України проголошено, що основними принципами судочинства є рівність усіх учасників перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів та в доведенні перед судом їх переконливості тощо². Очевидно, що Конституція в цій частині не зазначає обмежень щодо неповнолітніх.

Цивільно-процесуальне право та дієздатність неповнолітніх визначені цивільним процесуальним законодавством. Однак цивільна процесуальна дієздатність тісно пов'язана з цивільною дієздатністю, тому спочатку слід звернутися до норм цивільного законодавства, яке розрізняє такі її види: часткову, неповну та повну цивільну дієздатність. Так, згідно з чинним законодавством, а саме ч. 1 ст. 31 Цивільного кодексу України³ (далі – ЦКУ), особа вважається малолітньою та такою, що володіє частковою цивільною дієздатністю фізичної особи, до досягнення нею 14-ти років. У свою чергу, згідно ч. 1 ст. 32 ЦКУ неповнолітньою

та такою, що володіє неповною цивільною дієздатністю визнається особа у віці від 14-ти до 18-ти років. Повну цивільну дієздатність мають особи, які досягли вісімнадцяти років – повноліття (ч. 1 ст. 34 ЦКУ).

Стосовно цивільної процесуальної дієздатності, тобто здатності особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді, зазначимо, що згідно ч. 1 ст. 29 Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПКУ) наділяються фізичні особи, які досягли повноліття. Однак, виходячи з норми ч. 3 ст. 29 ЦПКУ⁴, передбачено, що у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває цивільної процесуальної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу, а також в інших випадках в порядку встановленому у ЦПКУ. З цього випливає, що отримання неповнолітньою особою повної цивільної дієздатності має наслідком набуття нею цивільної процесуальної дієздатності.

Оскільки, як зазначалось вище, законодавством неповнолітніх поділено на дві групи: до першої – відносяться особи, що мають часткову цивільну дієздатність, а до другої – неповну цивільну дієздатність, тому розглядати весь обсяг прав та обов'язків слід окремо.

Згідно ст. 28 ЦПКУ, здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи (цивільна процесуальна правоздатність) мають усі фізичні особи, тобто, з формулювання норми випливає, що не є виключенням в цьому випадку малолітні та неповнолітні особи. При цьому, згідно нашого чинного законодавства, а саме ч. 2 ст. 29 ЦПКУ неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Крім того, суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена. Щоб уточнити, в якій формі це необхідно зробити, ЦПК було доповнено ст. 27-1 «Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи» згідно із Законом № 1397-VI від 21 травня 2009 р., у якій зазначались процесуальні форми участі таких осіб. Так, під час розгляду справи, крім прав та обов'язків, визначених статтею 27 ЦПК, малолітня або неповнолітня особа має також такі процесуальні права: безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки; отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд; здійснювати інші процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки, передбачені законодавством.

Як приклад виникнення цивільної процесуальної дієздатності у неповнолітніх наведемо норму, закріплену в ст. 18 Сімейного кодексу України⁵ (надалі – СК України), в якій зазначено, що кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

3. Ромовська⁶, коментуючи ст. 18 СК України, вказує, що нормою цієї статті закріплюється надання дитині, якій виповнилося чотирнадцять років, цивільної процесуальної дієздатності. Така дитина має право самостійно подати позовну заяву на захист свого права або інтересу, у зв'язку з чим набуває процесуальні права позивача та відповідача (наприклад, у справі про визнання батьківства, стягнення аліментів, скасування усиновлення тощо). Однак, у цьому випадку, не можна говорити про набуття неповнолітнім повної цивільної процесуальної дієздатності, оскільки ЦПК визначає випадки участі такої особи у цивільних справах як окремого суб'єкта. Тобто, якщо йдеться про сімейні правовідносини і неповнолітній захищає такі свої права, то має і відповідну цивільну процесуальну дієздатність. Проте, у випадку участі неповнолітнього у справі, наприклад, про визнання недійсним договору банківського вкладу, на укладення якого він не має відповідної цивільної дієздатності, він і не зможе самостійно бути учасником такого спору. Відтак, формулювання ЦПК про те, що такі особи мають цивільну процесуальну дієздатність у тих справах в яких вони особисто беруть участь з одного боку забезпечує їх реальним механізмом захисту таких прав, з іншого боку, ця процесуальна норма не надає таким особам більшого обсягу дієздатності, ніж визначено матеріальними нормами цивільного права.

Крім того, як випливає із змісту ч. 2 ст. 23 СК України, за заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам. Закріплюючи, зазначену вище, процедуру отримання права на шлюб неповнолітніми, законодавець передбачив можливість перевірки судом відповідності таких дій інтересам особи.

Ще однією особливістю забезпечення прав та законних інтересів неповнолітніх та малолітніх у цивільному процесі є законодавче передбачення права суду не приймати відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє (ч. 5 ст. 174 ЦПК України). Такий же підхід застосовується законодавцем і у випадку укладення мирової угоди (ч. 6 ст. 175 ЦПК України). При цьому ст. 174 та ст. 175 ЦПКУ взагалі не стосуються питання щодо аналізу судом правомірності визнання позову чи відмови позивача від нього та керується власним розсудом стосовно відповідності таких дій інтересам неповнолітнього⁷. У цьому аспекті, цивільне процесуальне законодавство не враховує можливої участі як сторони у справі неповнолітньої особи, для якої, в разі не прийняття судом відмови від позову, його визнання чи мирової угоди та ухвалення рішення у справі, можуть настати негативні наслідки у вигляді неможливості повторного звернення до суду особисто або через представника чи задоволення явно необґрунтованих вимог позивача.

Спірним до цього часу залишається питання процесуального становища неповнолітніх у справах, коли позов пред'являється з метою захисту їх прав іншими особами у випадках, передбачених сімейним законо-

давством (наприклад, про встановлення батьківства, про стягнення аліментів, про участь у вихованні дітей).

Так, у літературі з сімейного права переважає думка, згідно з якою позивачем у цих справах є особа, яка діє на захист прав інших осіб (ст. 45 ЦПК України) – захищає інтереси дитини. Т. А. Фаддеева⁸ стверджує, що уповноваженим суб'єктом на одержання аліментів від батьків є сама дитина. Однак позов у таких справах подається не від самої дитини, а в інтересах дитини від імені особи, яка фактично виховує дитину, і ця особа є позивачем у справі. З цією думкою можна погодитись лише відносно малолітніх осіб, оскільки, як зазначалося вище, чотирнадцятирічні особи, які є учасниками сімейних відносин, мають право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу, при цьому участь їх законного представника не виключається, однак вона не є обов'язковою, на відміну від справ щодо захисту інтересів малолітньої особи (ч. 1,2 ст. 39 ЦПК України). Жодних обмежень у реалізації процесуальних прав та обов'язків у неповнолітньої особи в цивільній справі, де предметом є матеріальні відносини, у які вони можуть вступати самостійно, немає. Навіть те, що суд може у таку справу залучити законного представника, відповідно до ч. 2 ст. 29 ЦПК України, ситуації не змінює, оскільки позиція законного представника не буде переважаючою над позицією такої неповнолітньої сторони. Потрібно зауважити, що це стосується лише випадків, коли неповнолітні реалізують цивільні процесуальні права та виконують свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь.

Нині неповнолітня особа у відносинах, у яких вона особисто бере участь, є повноправним учасником цивільного процесу і використовує всі свої процесуальні права, що визначені законодавством. Цивільні справи за участю неповнолітніх осіб розглядаються в судовому засіданні за правилами загального процесуального порядку, що містяться в Цивільному кодексі України, і їх розгляд у суді практично не відрізняється від розгляду інших цивільних справ.

У зв'язку з цим спірною видається пропозиція Д. Ю. Іонової⁹ щодо необхідності окремого закріплення для неповнолітніх у віці від 14 до 18 років таких процесуальних прав: право самостійно давати пояснення в усній і письмовій формі і приводити свої аргументи з усіх питань, що виникають у ході судового розгляду; ставити питання іншим особам, що беруть участь у справі; представляти докази і брати участь в їх дослідженні; клопотати про витребування доказів і про виклик свідка; знайомитися з матеріалами справи, брати участь в судових дебатах, оскільки, набуваючи повної процесуальної дієздатності, вони, як і інші учасники цивільного процесу, мають всі вище перелічені права.

Слід пам'ятати, коли участь неповнолітньої особи в розгляді справи є обов'язковою. Так, відповідно до ст. 1179¹⁰ Цивільного кодексу України неповнолітня особа відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах. У разі відсутності в неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їхньої вини.

Виходячи з вище наведеного, неповнолітня особа, що є стороною у цивільній справі, може володіти як повною, так і неповною цивільною процесуальною дієздатністю, залежно від підстав її участі у цивільній справі.

Окрім того, необхідно зупинитися на обов'язках осіб, які беруть участь у справі та неможливості їх виконання неповнолітніми особами, як суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин.

Серед процесуальних обов'язків має домінуюче значення обов'язок збирання та подання доказів для підтвердження вимог та заперечень сторін. Від його виконання залежить своєчасність і правильність вирішення справи по суті. Неповнолітній особі досить складно визначити необхідне коло доказів по справі та самостійно їх зібрати. На думку Л. А. Кондратевої¹¹, суд може під час розгляду справи виявити, що неповнолітньому учаснику недостатньо необхідних правових знань, життєвого досвіду для захисту своїх прав та інтересів, у такій ситуації він зобов'язаний залучити до участі в таких справах законного представника, який буде подавати правову допомогу такій особі, також щодо збирання доказів. Тобто, за таких обставин участь законного представника є не лише виправданою, а й необхідною, оскільки суд зобов'язаний сприяти всебічному і повному з'ясуванню обставин справи (ч. 4 ст. 10 ЦПК України).

Щодо малолітніх осіб, відзначимо, що, оскільки, згідно за чинним законодавством вони не володіють цивільною процесуальною дієздатністю, а їх права захищаються в суді виключно законними представниками, проте вони не позбавлені цивільної процесуальної правоздатності, чим зумовлюється обсяг прав, передбачений ст. 27-1 ЦПК України.

Як приклад можна навести справу, що розглядалася в районному суді Житомирської області¹² за позовом органу опіки та піклування райдержадміністрації в інтересах малолітньої особи до відповідача про звільнення його як опікуна. З актів обстеження матеріально-побутових умов підопічної вбачалося, що між опікуном та малолітньою виникають конфлікти. Малолітня особа не слухається, відмовляється від надання допомоги по господарству. Враховуючи вказані обставини відповідач особисто звернувся із заявою в орган опіки та піклування про звільнення його опіки над малолітньою. Як вбачається з матеріалів справи та пояснень малолітньої особи, вона заперечувала проти звільнення відповідача від її опіки. Даний приклад засвідчує, що думка малолітньої особи була висловлена і врахована, у такий спосіб суд забезпечив реалізацію положень ч. 1 ст. 27-1 ЦПК України. Таким чином, дана справа ілюструє участь малолітньої особи у цивільному процесі у формі надання висновку суду (висловленні власної думки) у випадку, коли її інтереси представляють законні представники.

Підсумовуючи дослідження участі малолітніх та неповнолітніх у цивільному процесі, потрібно зазначити, що цивільно-процесуальна право- та дієздатність малолітніх та неповнолітніх осіб визначена цивільним процесуальним законодавством та перебуває у тісному зв'язку з цивільною дієздатністю. У зв'язку з тим, що законодавством неповнолітніх поділено на дві групи: до першої – відносяться особи у віці до 14 років, що мають часткову цивільну дієздатність, а до другої – особи у віці від 14 до 18 років, що мають неповну цивільну дієздатність, тому розглядати весь обсяг процесуальних прав та обов'язків цих груп осіб слід окремо.

Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом (ч. 2. ст. 29 ЦПК України). Але суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи. Крім того, законодавством передбачені спеціальні випадки набуття повної цивільної процесуальної дієздатності неповнолітніми, зокрема в ст. 18 СК України зазначено, що кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу. У зв'язку з цим нині неповнолітня особа є повноправним учасником цивільного процесу і має можливість використовувати свої процесуальні права, визначені законодавством.

Малолітні особи, відповідно до чинного законодавства не володіють цивільною процесуальною дієздатністю, тому їх права в суді захищаються виключно законними представниками. Проте, це не позбавляє малолітніх цивільної процесуальної правоздатності, чим зумовлюється обсяг прав, передбачений ст.ст. 27, 27-1 ЦПК України. Прикладом практичної реалізації яких було наведено справу Чуднівського суду Житомирської області.

Таким чином, малолітні та неповнолітні особи є специфічними суб'єктами цивільних процесуальних відносин, оскільки, з одного боку, до них застосовуються положення цивільного процесуального законодавства, як до осіб, які беруть участь у справі або інших учасників судового процесу (коли вона виступає у якості свідка), а з іншого – суд повинен враховувати пріоритетність інтересів цих категорій осіб, на підставі чого приймати рішення щодо необхідності залучення законного представника або його заміни.

Отже, з метою отримання можливості активної участі в судочинстві, яке сприятиме більш повній реалізації права на захист, малолітня та неповнолітня особа повинна виступати повноправним учасником цивільного судочинства, наділеним відповідними процесуальними правами та обов'язками.

¹ Конвенція про права дитини // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 13. – Ст. 145.

² Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

³ Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – Ст. 356.

⁴ Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

⁵ Сімейний кодекс України – Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2008. 64 с. – С. 8.

⁶ *Ромовська З.* Сімейний кодекс України : наук.-практ. коментар / З. Ромовська. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с. – С. 62

⁷ *Сапейко Л. В.* Участь малолітніх та неповнолітніх осіб у цивільному процесі / Л. В. Сапейко // Право і безпека. – 2010. – № 1 (33). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_1/PB-1/PB-1_35.pdf

⁸ *Фаддеева Т. А.* Проблемы семейного права: Учебно-методическое пособие / Т. А. Фаддеева. – Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1976. – 316 с.

⁹ *Ионова Д. Ю.* Гражданская процессуальная дееспособность: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / Д. Ю. Ионова. – М., 2009. – 29, [1] с.

¹⁰ Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

¹¹ *Кондратьева Л. А.* Судовий захист неповнолітніх осіб у цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Л. А. Кондратьева. – К., 2006. – 25 с.

¹² Ухвала Чуднівського суду Житомирської області у справі № 22-ц-2013/10р від 15 травня 2010 р.

Резюме

Василик Ю. С. Участь малолітніх та неповнолітніх у цивільному процесі.

У статті розглядається питання участі малолітніх та неповнолітніх осіб у цивільному процесі. Проаналізовано законодавчі акти, якими регулюється процесуальна правоздатність. Більш конкретно було приділено увагу ст. 27-1 Цивільного процесуального кодексу України, визначено проблеми, що стоять на шляху реалізації прав та обов'язків та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: неповнолітній, ювенальна юстиція, цивільна процесуальна правоздатність, цивільна процесуальна дієздатність, судовий процес, правосуддя.

Резюме

Васильюк Ю. С. Участие малолетних и несовершеннолетних в гражданском процессе.

В статье рассматривается вопрос участия малолетних и несовершеннолетних лиц в гражданском процессе. Проанализированы законодательные акты, которыми регулируется процессуальная правоспособность. Более конкретно было уделено внимание в ст. 27-1 Гражданского процессуального кодекса Украины, определены проблемы, стоящие на пути реализации прав и обязанностей и пути их решения.

Ключевые слова: несовершеннолетний, ювенальная юстиция, гражданская процессуальная правоспособность, гражданская процессуальная дееспособность, судебный процесс, правосудие.

Summary

Vasylyk Y. Participation of juvenile people and minors in civil proceedings.

The article is devoted to a problem of the participation of juvenile people and minors in civil proceedings. Legal norms on procedural capacity are analysed. The attention is specifically paid to art. 27-1 of the Civil Procedural Code of Ukraine. The problems are formulated and solutions are proposed.

Key words: juvenile, juvenile justice, civil legal standing, civil procedural legal capacity, trial justice.

Отримано 2.04.2014

УДК 340.5

О. О. ІВАНЕЦЬ

*Олексій Олегович Іванець, студент IV курсу
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРЕЗИДЕНТА У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ТА УКРАЇНІ

Інститут глави держави для переважної більшості країн світу є класичним. Однак у деяких державах він займає роль рушійного елемента прогресивних реформ, що становить основу прогресивного розвитку суспільства, в інших є номінальною складовою діючого владного режиму, що погіршує і гальмує процес правового й суспільного розвитку. Як наслідок, інститут Президента може виступати як ініціатором розвитку держави, так і стримуючим чинником останнього. З огляду на це досить актуальним в Україні у контексті розподілу повноважень у трикутнику Президент України–Кабінет Міністрів–Верховна Рада України стає проведення порівняльного аналізу сучасної прогресивної практики країн світу щодо визначення місця та ролі Президента.

Методи та наукове підґрунтя дослідження. У контексті досліджуваного питання найбільш доцільним є використання системного підходу, поєднаного з формально-логічним та методом тлумачення правових норм. Однак саме метод порівняльного аналізу дає змогу побачити специфіку досліджуваних відносин та сформулювати висновки щодо імплементації позитивних рис зарубіжного досвіду у вітчизняній правовій традиції. Дослідженням правового статусу поста Президента та його взаємодії з іншими органами влади були присвячені праці В. Б. Авер'янова, С. Ю. Войноловича С. В. Гордієнко, М. С. Кармазіна, М. І. Козюбри, А. Н. Козиріна, А. А. Мішина, В. М. Шаповала та інших, що засвідчує актуальність даної теми.

Метою даної статті є проведення порівняльного аналізу правового статусу й ролі Президента у французькій та українській правових системах.

По-перше, в контексті поставленого завдання необхідно встановити роль та місце Президента в системі органів державної влади, його інтегративну якість та призначення у структурі державно-владного механізму. Стаття 102 Конституції України оперує терміном «глава держави»¹. Як зазначає О. Ф. Фрицький, дане формулювання спрямоване на те, щоб «наголосити на провідній ролі Президента в організації державної влади, формуванні та забезпеченні єдності в діях державного апарату, зняття та вирішення тих чи інших непорозумінь у системі державного механізму, об'єднанні зусиль державних і самоврядних структур для найбільш ефективного здійснення політики держави»².

По-друге, визначимо компетенцію та реалізацію Президентом покладених на нього функцій і повноважень у системі вертикалі влад. Встановлена Конституцією України форма державного правління зумовлює так званий дуалізм виконавчої влади, тому взаємодія Президента з виконавчою гілкою є особливо значущою та потребує окремого розмежування. Проведена адміністративна реформа змінила баланс повноважень у сфері органів виконавчої влади, отже, встановлення чітких сутнісних характеристик аналізованих інститутів є передумовою для подальшого дослідження.

По-третє, порівняємо особливості інституту Президента України із відповідними положеннями Французької Республіки, яка характеризується наявністю однієї з найбільш впливових та прогресивних моделей президентства серед європейських держав. Дана модель історично є найдавнішою, що вказує на її важливе місце у процесі формування аналогічних інститутів в інших країнах. Аналіз французької моделі допоможе врахувати її недоліки та запровадити нові ефективні механізми. Саме процедура зіставлення статусу даного органу із вже існуючими та ефективно діючими правовими нормами є передумовою для об'єктивної оцінки його діяльності.

По-четверте, сформулюємо висновки та рекомендації щодо доцільності запозичення окремих положень європейського досвіду у вітчизняному законодавстві, враховуючи особливості існуючої правової системи.